

ISSN 1994-7836 (print)
ISSN 2519-2477 (online)

УДК 336.748.12:
330.342.2(4)

Article info
Received 14.02.2017 p.

Н. Б. Думич¹, П. М. Сенищ²

¹ Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів, Україна

² ДВНЗ Університет банківської справи, м. Львів, Україна

ДЕРЖАВНА АНТИІНФЛЯЦІЙНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Стабільність економічного розвитку країни значною мірою залежить від динаміки цін, яка складається під впливом багатьох факторів, а також дієвості урядових заходів, спрямованих на утримання інфляції в межах, що відповідають сучасним вимогам розвитку економіки. Загалом інфляційні процеси можна розглядати як реакцію на різні аспекти макроекономічної нестабільності. Аналіз інфляції є потрібним для застосування адекватного механізму впливу держави на інфляційні процеси. Подолання інфляції є однією з найважливіших проблем трансформаційних економік і запорукою успішності ринкових реформ. У кожній з цих країн на інфляцію впливали чинники різного ступеня значущості: державний дефіцит, зовнішньоекономічний баланс, виробництво, запровадження власної грошової одиниці, її девальвація та прив'язка до інших валют, а також приватизація, лібералізація цін у торгівлі, обсяг валютних резервів, інвестиції, торговельний і платіжний баланси, заходи уряду, спрямовані на стабілізацію валютного курсу, зовнішній борг, банківська система (безнадійні борги) урядові витрати та інші макроекономічні показники. Дослідження ступеня і наслідків цього впливу, адаптація досвіду державного регулювання у кожній окремій країні та загалом у регіоні інфляційних процесів у трансформаційних економіках дуже важливі для розвитку економіки сучасної України.

Ключові слова: інфляція; дефляція; споживчі ціни; ціни виробників; темпи зростання цін; монетарна політика; індекс споживчих цін.

Вступ. Подолання інфляції є однією з найважливіших проблем трансформаційних економік. Хоча інфляційний процес має багато спільних ознак у країнах з трансформаційною економікою, але у кожній з них він протікав по-різному. Цей процес багато в чому залежав від ринкових реформ, які проводили у певній державі з трансформаційною економікою.

Обрання правильної дієвої макроекономічної політики на початковому етапі ринкових перетворень є важливою основою подальших трансформацій у цьому напрямі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інфляції свого часу досліджували такі вчені: Дж. Локк, Дж. М. Кейнс, Дж. Р. Гікс, Д. Робінсон, Дж. Мід, М. Фрідман, Е. Фелпс, Дж. Тобін, Р. Лукас та А. Лейонхуфвуд. Серед українських вчених можна виділити праці А. Гальчинського, В. Геєця, О. Мельника, М. Савлука.

Матеріали та методи. Теоретичну методологічну та інформаційну основу проведення досліджень становили наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених з питань аналізу інфляційних процесів у трансформаційних економіках, офіційні статистичні матеріали Державного комітету статистики України та звіти НБУ. Щоб забезпечити достовірність отриманих результатів дослідження, використано такі методи: індукції та дедукції; метод аналогій; економіко-статистичний метод; ретроспективний аналіз; методи системного аналізу та узагальнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інфляційний процес притаманний для економіки сучасної України та більшості держав світу. Можна виділити п'ять етапів розвитку інфляційного процесу в Україні: пострадянський період (1991 р.), гіперінфляційний період (1992-1994 рр.), дезінфляційний період (1995-

1996 рр.), стабілізаційний період (1997-2013 рр.) та сучасний період (2014 р. і донині).

Треба зазначити, що основними причинами інфляції в Україні є:

- постійне зростання виробничих витрат, зокрема через підвищення частки заробітної плати, що зумовило випереджальне зростання цін виробників і збільшення інфляції витрат;
- імпортозалежність української економіки, що посилює чутливість до висхідних цінових тенденцій на світових ринках;
- високий рівень економічних ризиків в очікуваннях суб'єктів господарювання, що закладається у вищу норму прибутку;
- падіння обсягів виробництва у сільському господарстві та швидке зростання цін на продовольство зумовлює посилення конкуренції за землею та інші природні ресурси (Petryk, 2007, p. 2-8).

За сучасних умов основним завданням монетарної політики НБУ має стати поєднання стабілізації фінансової сфери та забезпечення достатньої пропозиції грошових ресурсів за жорсткого контролю за структурою їх використання (Doroshenko, 2009, p. 22-23).

До початку фінансової кризи 2007-2008 рр., в Україні інфляційний сплеск відбувався через загальносвітову тенденцію стрімкого підвищення цін на продовольство та високий рівень інфляційних очікувань (Arzhevitin, 2009, p. 4-9).

Передвісником фінансової кризи в Україні був інфляційний сплеск 2007-2008 рр., основними причинами якого були: загальносвітова тенденція стрімкого підвищення цін на продовольство та енергоносії та високий рівень інфляційних очікувань (Mishchenko, 2015, p. 40). Варто зазначити, що світова криза 2008-2009 рр. істот-

Цитування за ДСТУ: Думич Н. Б. Державна антиінфляційна політика в Україні: основні тенденції та перспективи / Н. Б. Думич, П. М. Сенищ // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. – 2017. – Вип. 27(2). – С. 137–139.

Citation APA: Dumych N. B., & Senysch P. M. (2017). GOVERNMENT ANTI-INFLATION POLICY IN UKRAINE: TRENDS AND PROSPECTS. *Scientific Bulletin of UNFU. Economic Series*, 27(2), 137–139. Retrieved from: <http://nv.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/317>

но позначилася на економіці України (Найбільші стрибки інфляції відбулися 2008 р. через глобальну економічну кризу та починаючи з 2014 р. через економічну кризу в Україні): ВВП скоротився на 14,8 %, середньозважений річний обмінний курс зріс (Butov, Kolodii & Shparhalo, 2009, p. 141–147).

Отже, на посилення інфляційних процесів в Україні вплинула світова фінансова криза 2007-2008 рр., яка обмежила потоки іноземного капіталу, що призвело до скорочення попиту. У 2010-2011 рр. уповільнилося зростання споживчих цін внаслідок низького використання виробничого потенціалу, слабкого внутрішнього попиту та стабільності валютного курсу (Papaika & Horbanskyi, 2010, p. 43). Отже, економіка України істотно постраждала від глобальної економічної кризи 2008 р. У 2008 р. гривня знецінилась на 38 % відносно долара США (Somyk, 2014, p. 19).

Протягом 2011-2013 рр. спостерігається тенденція зниження показників інфляції. Основним чинником низхідної динаміки ІСЦ у 2012 р. стало здешевлення продовольчих товарів на 2,9 % завдяки високому рівню пропозиції на внутрішньому продовольчому ринку, забезпеченому внаслідок високого врожаю (Lyzun & Komar, 2012, p. 20). Істотний вплив на зниження темпів інфляції мало також регулювання тарифів на послуги.

Починаючи з 2014 р., інфляція зростала до галопних показників, відбулося значне падіння ВВП та зменшення обсягів виробництва, а економіка від рецесії перейшла до стану глибокої депресії (стагфляційної кризи – періоду супроводження інфляції стагнацією або падінням виробництва і високим рівнем безробіття). Інфляцію у цей період можна класифікувати як інфляцію витрат (внаслідок зростання тарифів і збільшення цін імпортованих товарів через девальвацію гривні) (Економічний вісник, 2016, p. 20).

Головними причинами зростання інфляції після 2014 р. було зростання цін імпортованих товарів, внаслідок девальвації національної валюти та адміністративного підвищення цін і тарифів на житлово-комунальні послуги (Perepelytsi, 2013, p. 103).

У 2015 р. інфляція досягла стрімкого зростання, що зумовлено девальвацією гривні та підвищенням цін. У 2016 р. відбулося уповільнення споживчої інфляції завдяки стриманій монетарній та фінансовій політиці, низьким світовим цінам на сировинні товари та стабілізації інфляційних очікувань (Lyzun & Komar, 2012, p. 24).

Отже, упродовж 2014-2016 рр. складна економічна ситуація продовжувала негативно впливати на грошово-кредитний ринок та вимагала від НБУ відповідної

гнучкості та оперативності у проведенні монетарної політики і формування комплексу заходів антикризового регулювання.

Висновки з проведеного дослідження. Як свідчить сучасний етап економічного розвитку, цілісної системи грошово-кредитного регулювання економіки, зорієнтованої на створення монетарних передумов для забезпечення цінової стабільності, в Україні не створено. З огляду на таку ситуацію, в Україні з боку НБУ розпочався процес реалізації нової монетарної політики – основного монетарного режиму таргетування інфляції, спрямованого на забезпечення цінової стабільності у країні. Визначена мета такої політики НБУ – створити умови для уповільнення інфляції до 5 % у 2019 р. Для цього українському суспільству потрібно змінити переорієнтацію уваги з коливань обмінного курсу на рівень інфляції. Також виконання інфляційної цілі неможливе без незалежності центрального банку від впливу фінансової політики (Natsionalnyi bank Ukrainy, 2014).

Перелік використаних джерел

- Arzhevitin, S. M. (2009). Tarhetuvannia inflatsii – optimalnyi rezhym monetarnoi polityky dlia Ukrainy. *Visnyk DonNUET*, 3, 4–9. [in Ukrainian]
- Butov, A. M., Kolodii, I. Ye., & Shparhalo, H. Ye. (2009). Stanovlenia hroshovykh system v umovakh rynkovykh transformatsii. *Scientific Bulletin of UNFU*, 19(4), 141–147. [in Ukrainian]
- Doroshenko, I. V. (2009). Deiaki zakhody shchodo podolannia finansovoi kryzy Natsionalnym bankom Ukrainy. *Investysii: praktyka ta dosvid*, 24, 20–28. [in Ukrainian]
- Ekonomichniy viddil. (2016). Analiz efektyvnosti monetarnoi polityky Natsionalnogo banku Ukrainy. *Ofis z finansovoho ta ekonomichnogo analizu u Verkhovni Radi Ukrainy*, 2, 1–23. [in Ukrainian]
- Lyzun, M. V., & Komar, N. V. (2012). Teoriia ta praktyka antyinflatsiynoho rehuliuвання. *Efektivna ekonomika*, 2, 17–25. [in Ukrainian]
- Mishchenko, V. I. (2015). Rol i funktsii monetarnoho transmissiynoho mekhanizmu v zabezpechenni tsinovoi stabilnosti. *Finansy Ukrainy*, 1, 29–46. [in Ukrainian]
- Natsionalnyi bank Ukrainy. (2014). Osnovni zasady hroshovokredytnei polityky na 2015 rik. *Rada Natsionalnogo banku Ukrainy*, 28, 1–15. [in Ukrainian]
- Papaika, O. O., & Horbanskyi, A. B. (2010). Svitovyi dosvid antyinflatsiynoi polityky derzhavy: rekomendatsii dlia Ukrainy. *Ekonomichniy visnyk NHU*, 1, 38–46. [in Ukrainian]
- Perepelytsi, H. M. (Ed.). (2013). Transformatsiini protsesy u krainakh Vyshehradskoi hrupy ta Ukraini: porivnialnyi analiz. Kyiv: Vydavnychiy dim "Stylos", 302 p. [in Ukrainian]
- Petryk, O. (2007). Inflatsiia v Ukraini: problemy, ryzyky, perspektyvy. *Visnyk Natsionalnogo banku Ukrainy*, 3, 2–8. [in Ukrainian]
- Somyk, A. V. (2014). Pryiniattia rishen z monetarnoi polityky: zarubizhnyi dosvid ta perspektyvy dlia Ukrainy. *Efektivna ekonomika*, 7, 19–38. [in Ukrainian]

Н. Б. Думич, П. М. Сенищ

ГОСУДАРСТВЕННАЯ АНТИИНФЛЯЦИОННАЯ ПОЛИТИКА В УКРАИНЕ: ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Стабильность экономического развития страны в значительной степени зависит от динамики цен, которая складывается под влиянием многих факторов, а также действенности правительственных мер, направленных на удержание инфляции в пределах, соответствующих современным требованиям развития экономики. В общем, инфляционные процессы можно рассматривать как реакцию на различные аспекты макроэкономической нестабильности. Анализ инфляции необходим для применения адекватного механизма влияния государства на инфляционные процессы. Преодоление инфляции является одной из важнейших проблем трансформационных экономик и залогом успешности рыночных реформ. В каждой из этих стран на инфляцию влияли факторы разной степени значимости: государственный дефицит, внешнеэкономический баланс, производство, внедрение собственной денежной единицы, ее девальвация и привязка к другим валютам, а также приватизация, либерализация цен в торговле, объем валютных резервов, инвестиции, торговый и платежный балансы, меры правительства, направленные на стабилизацию валют-

ного курса, внешний долг, банковская система (безнадежные долги) правительственные расходы и другие макроэкономические показатели. Исследование степени и последствий этого воздействия, адаптация опыта государственного регулирования в каждой отдельной стране и в целом в регионе инфляционных процессов в трансформационных экономиках очень важны для развития экономики современной Украины.

Ключевые слова: инфляция, дефляция, потребительские цены, цены производителей, темпы роста цен, монетарная политика, индекс потребительских цен.

N. B. Dumych, P. M. Senysch

GOVERNMENT ANTI-INFLATION POLICY IN UKRAINE: TRENDS AND PROSPECTS

The stability of economic development largely depends on the dynamics of prices influenced by many factors, and effectiveness of government measures aimed at keeping inflation meet modern requirements of economic development. Overall inflation can be viewed as a reaction to the various aspects of macroeconomic instability. Thus, the analysis of inflation is necessary to apply adequate mechanism of state influence on inflation. The study aims at revealing major trends and perspectives of government anti-inflation policy in Ukraine. The results of the study show that timing inflation is one of the major problems of transitional economies and the key to the success of market reforms. In each of these countries inflation factors affect the government deficit, the foreign trade balance, production, introducing its own currency, devaluation and its binding to other currencies, as well as privatization, price liberalization in trade, international reserves, investments, trade and balance of payments, government measures to stabilize the exchange rate, foreign debt, banking (bad debts) government spending and other macroeconomic indicators. Research extent and consequences of this impact, adaptation experience of state regulation in each country in the region in general and inflation in economies in transition are very important for the economy of modern Ukraine. Particular attention is paid to the normative acts improvement in preparation for the introduction of inflation targeting regime. A comparative analysis of anti-inflationary and exchange rate policies in Ukraine is given, also the situation in Ukraine and its readiness to implement inflation targeting is studied. The results of this study can be used by professionally regulating prices public authorities, such as the Ministry of Finance, and the state statistical agencies.

Keywords: inflation; deflation; consumer prices; producer prices; the rate of price increases; monetary policy; consumer price index.

Інформація про авторів:

Думич Наталія Богданівна, здобувач, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів, Україна.

Email: natdumich@meta.ua

Сениш Павло Миколайович, канд. екон. наук, доцент, докторант, ДВНЗ Університет банківської справи, м. Львів, Україна.

Email: senysh.pavlo@gmail.com